

2014-2015 ÖĞRETİM YILI MESLEKİ ÇALIŞMALAR DİNLER TARİHİ TEBLİĞLERİ

Bu dosyadaki metinler, 2015 Haziran döneminde yapılan mesleki çalışmalardan seçilmiştir. Bilindiği gibi Haziran döneminde; İHL/İHO Meslek Dersleri, DKAB ve Kültür Dersleri öğretmenlerimizin katılımıyla komisyonlar oluşturuldu. Bu komisyonlarda, belirlenen ana başlıklar çerçevesinde isteyen öğretmenlerimiz tebliğler/bildiriler sundular ve katılımcı öğretmenlerimiz tarafından müzakere edildi. Bildiriler ve dile gelen görüşler raportörler tarafından bir araya getirildi. İllerde birleştirilerek Genel Müdürlüğümüze gönderilen bu dosyalardan **uygun görülüp seçilen bazı bildiriler (müzâkere metinleri hariç) “Eylül-2015 Mesleki Çalışmalarda”** öğretmenlerimizin görüş alışverişine ve tekrar müzâkeresine sunulmaktadır. **Bu dosya, içindeki bildiriler veya sunum metinleri, yayımlanmış bir eser, salt akademik bir çalışma veya Din Öğretimi Genel Müdürlüğünce hazırlanan bir kitap ve rapor değildir.** Ortaöğretim kurumları yönetmeliğinde belirtilen mesleki çalışmalar çerçevesinde, alan öğretmenlerinin görüşlerinden oluşan, birbirinden farklı görüşleri ve teklifleri içeren, akademik olan veya olmayan, tartışmaya açık, uygulamaya yönelik önerileri olan metinlerdir. Bağlayıcılığı yoktur. İçerik sorumluluğu, kaynakça bildirimi ve metin içeriklerinin tamamı, bildirileri/metinleri hazırlayan öğretmenlere aittir. Derslerin öğretiminde kullanılacak yöntem-teknik önerileri öncelenecek metinlerden, derslerin öğretiminde doğrudan kullanması ile ilgili olmayan bazı hususlar çıkarılmıştır. Ayrıca, öğretmenlerimizden gelen diğer çalışmalar ve müzakere metinleri daha ayrıntılı bir çalışmada kullanılacağından bu dosyaya alınamamıştır.

Emeği geçen öğretmenlerimize teşekkür ederiz.

İÇİNDEKİLER

KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİNİN TANIMI, KONUSU VE METODU (YUSUF YIKMAZ)	2
KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİNDE KULLANILACAK YÖNTEM VE TEKNİKLER (TURAN TEMEL)	5
DİNLER TARİHİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEM VE METODLARI VE ÖRNEK DERS İŞLENİŞİ (PINAR BAKIR)	11
DİĞER DİNLERİN ÖĞRETİM PROBLEMİ (YILMAZ YUMAK, MUHARREM BAĞ)	15

KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİNİN TANIMI, KONUSU VE METODU**Yusuf YIKMAZ/ İstanbul**

Tanımı: “Karşılaştırmalı dinler tarihi, tarih boyunca yeryüzünde var olmuş bütün dinlerin diğer dinlerle münasebetlerini, benzer, farklı ve ortak yönlerini tarafsız biçimde karşılaştırmalı olarak ele alan bir bilim dalıdır.” Bu bilim, konu olarak ele aldığı dini, tarihî açıdan karşılaştırma metodu ile inceler.

Bu bilim dalı, dinlerin doğuşlarını, gelişmelerini, birbirleriyle etkileşimlerini, karşılaştırmalı tarihlerini, inanç, ibadet ve ahlak sistemlerini, dinî kurumlarını, kültlerini ve mezheplerini hak-batıl ayrımı yapmaksızın inceler. Herhangi bir dinin savunmasını yapmaz. Onun için ilahiyat bilimlerinden ayrılır. Hiçbir dini, üstünlük, gelişmişlik, doğru veya yanlışlık bakımlarından değerlendirmeye tabi tutmaz.

Metodları: Dinler tarihinin de kendine has “nitelendirici” bir metodu vardır. Olayları, olduğu gibi ayrıntılarıyla nasıllığını tanıtır ve nitelendirir. Dinler tarihinde nitelendirici metot yanında, “karşılaştırma” metoduna da başvurulur. Bu bakımdan dinler tarihine “karşılaştırmalı dinler tarihi” de denir. Dinler tarihi, dinlerin doğuşu, gelişmesi, yok olması gibi konularda “tarih” metoduna başvurur.

Temel İslam Bilimleriyle İlişkisi

Temel İslam bilimlerinden olan **tefsir**, Kur’an ayetlerinin doğru anlaşılmasını ve yorumlanmasını konu edinir. Tefsir bilimi ayetlerin açıklanmasında birçok bilimin verilerinden yararlandığı gibi dinler tarihi verilerinden de yararlanır. Örneğin, Kur’an-ı Kerim, bazı ayetlerinde eski kavimlerden ve onların inançlarından söz eder. Fakat onların yer ve zamanını belirtmez.

Tefsir bilimiyle uğraşanlar, Kur’an-ı Kerim’in bu tür ayetlerini yorumlarken karşılaştırmalı dinler tarihinin verilerinden yararlanmazlarsa tefsir usulünde “İsrailiyat” olarak bilinen mitolojik hikâyelerle ayetleri tefsir etme yanılıgısına düşebilirler. Bu konuda dinler tarihinin verilerinden yararlanarak tefsir kitaplarına girmiş olan İsrailiyat türünden hikâyelerin aslı ortaya konulabilir. Böylece dinler tarihinin sağladığı malzemeler vasıtasıyla Kur’an’daki bazı ayetler tarihî gerçeklere uygun olarak yorumlanır.

Ayrıca Kur’an-ı Kerim’de “Garibü’l-Kur’an” denen Arapça kökenli olmayan kelimeler bulunmaktadır. Tefsir bilimcileri, bu kelimelerin çoğunun Sami dil grubundan olan Akatça, Asurca ve Ugaritçe gibi dillerden geldiğini dinler tarihi yardımıyla öğrenebilirler. Bu sayede o kelimelerle ilgili daha gerçekçi yorumlar yapılabilir. Diğer taraftan dinler tarihi de Kur’an-

ı Kerim'deki bilgilerden yararlanır. Örneğin insanlığın ilk dini ile ilgili tarihî belgeler bulunamazken Kur'an bu alanda bilgiler verir. Dinler tarihi bilimcisi de bu bilgilerden faydalanır.

Temel İslam bilimlerinden olan **hadis**, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) atfedilen söz, fiil ve takrirleri inceler. Kur'an-ı Kerim'de olduğu gibi hadislerde de eski kavimlerden, onların başlarından geçen olaylardan ve inançlarından bahsedilir. Karşılaştırmalı dinler tarihinden elde edilen veriler, bu tür hadislerin daha doğru anlaşılması ve yorumlanmasında yardımcı olur.

Karşılaştırmalı dinler tarihi, hadislerin sahih olup olmadığının tespit edilmesinde de önemli katkı sağlar. Kur'an-ı Kerim'in ruhuna ve genel olarak İslam'ın özüne ters düşen bazı hadislerin kaynağını karşılaştırmalı dinler tarihi verileriyle tespit etmek mümkündür. Örneğin 'gayrimeşru bir evlilikten dünyaya gelen bir çocuğun cennete giremeyeceğini' belirten hadis, Kur'an ve İslam'ın ruhuna ters düşmektedir. Dinler tarihi verilerine göre bu hadisin İsrailiyattan olma ihtimali yüksektir. Çünkü Yahudiliğe göre evlilik dışı dünyaya gelen çocuk, normal bir insan kabul edilmez. Bu çocuk, Yahudi olma hakkını kaybeder ve Yahudi din otoriteleri tarafından cemaatten atılır. Bu uygulama, kaynağını Tevrat'tan alır. Nitekim Tevrat'ta bu konuyla ilgili şöyle bilgi verilir: "Nâmeşru çocuk Rabb'in cemaatine girmeyecektir; kendinden olanlardan hiçbiri, hatta onuncu nesle kadar Rabb'in cemaatine girmeyecektir." Görüldüğü gibi hadislerin sıhhatinin tespit edilmesinde dinler tarihi verileri önemli katkı sağlamaktadır.

Diğer bir temel İslam bilimi olan **fıkıh**, kendine özgü metotlarla, Kur'an ve sünnetten çıkardığı hükümleri düzenler ve inceler. Bunu yaparken kural koyucunun amacını belirlemeye de çalışır. Kur'an-ı Kerim'de bildirildiği üzere Allah, her toplum içinden bir elçi çıkarmış o elçileri aracılığıyla da bazı kurallar göndermiştir. Bu kuralları o dönemdeki insanlar anlamaya çalışmış ve bunun için yöntemler geliştirmişlerdir. Özellikle Yahudi ve Hristiyanların bu konudaki birikimleri fıkıhçılara bir veri kaynağı olabilir. Bu verileri ancak dinler tarihi ortaya koyar.

Ayrıca karşılaştırmalı dinler tarihi, önceki toplumlara gönderilen ilahî kurallarla ilgili malumat vererek fıkıhçılara benzer kurallar arasında mukayese yapma fırsatı sunar. Bu mukayese sonucu fıkıhçılar kural koyucunun amacını, hangi kuralların değişim gösterdiğini öğrenebilirler. Örneğin Tevrat'ta "erkek evlat varsa kızlar vâris olamazlar. Oğul ve kız yok ise miras sırasıyla kardeşlere, amcalara, yakınlık derecelerine göre diğer akrabaya intikal

eder.” denilir. Kur’an-ı Kerim’de ise “...ebeveyn ve akrabasının bıraktığında, ister az ister çok olsun, kadınların da bir payı olacaktır. Allah tarafından tayin edilen bir paydır bu.” buyrulur. Görüldüğü gibi Kur’an’da önemli bir değişiklik yapılarak erkeğin yanında kadına da miras hakkı tanınmıştır.

Temel İslam bilimlerinden **kalam**, İslam’ın inanç esaslarını Kur’an-ı Kerim çerçevesinde sağlam bir temele oturtmaya çalışan bir ilimdir. Kelamın temel konularını Allah’ın sıfatları, peygamberlik, vahiy, ahiret ve iman oluşturur. Karşılaştırmalı dinler tarihi, kalam konularının işlenmesi sırasında bu ilimle uğraşanlara birçok malzeme verir. Ayrıca dinler tarihi, diğer din ve kültürlerden geçen ve İslam’ın yapısına uygun olmayan inançların kökeni hakkında bilgiler de verir. Kelamcılar, dinler tarihinin vereceği bu malzemelerden hareketle sağlam, işlevi olan bir itikat sistemi ortaya koyabilirler.

Diğer Dinleri Öğrenmenin İslam Açısından Önemi

1- Diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmak, mensuplarını tanıma, anlama ve kendi inancımızla mukayese etme açısından önemlidir. Diğer dinleri öğrenmenin İslam açısından hiçbir zararı bulunmadığı gibi tam aksine birçok yararı da vardır. “Diğer dinler hakkında bilgi sahibi olduğumuz zaman kendi dinimizin farkını daha iyi görür ve değerini takdir ederiz. Kur’an-ı Kerim’de diğer din mensuplarının eleştirilen davranışlarının bizde de bulunup bulunmadığını anlayabiliriz.”

2- Diğer dinleri öğrenmenin İslam açısından başka bir faydası da İslam literatüründe “İsrailiyat” olarak bilinen konuların tanınmasıdır. İslam, doğuşundan bugüne kadar değişik din ve kültürlerle karşılaşmıştır. İslam’a giren insanlar, eski kültürlerinden bazı unsurları İslam’a taşımışlardır. Zamanla bu yabancı unsurlar, İslam’ın aslındanmış gibi algılanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla diğer dinler hakkında bilgi sahibi olmak bu unsurların tanınması açısından önemlidir.

3- Dinler hakkında bilgi sahibi olmanın diğer bir yararı da misyonerlik (Hristiyanlar, Mormonlar, Yahova Şahitleri, Bahailer vs.) faaliyetleri ile ilgilidir. Misyonerlerin propagandalarına cevap verebilmek için önceden o dinleri tanımak gerekir.

4- Diğer dinleri bilmek din hizmetleri açısından da önem taşır. Din hizmeti veren kişiler, bir noktada toplumun önder ve münevverleridir. Bundan dolayı insanlar, ister diğer dinlerle ister merak ettikleri çeşitli konularla ilgili olsun din hizmeti veren kişilere sorular sorabilir. Bu sorulara doğru, doyurucu ve tutarlı cevap verebilmek için İslam’ın dışındaki dinleri bilmenin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ayrıca din görevlisinin İslam’ı topluma daha iyi anlatabilmesi için onun diğer dinlerden farkının ne olduğunu bilmesi gerekir.

KARŞILAŞTIRMALI DİNLER TARİHİ DERSİNDE KULLANILACAK YÖNTEM VE TEKNİKLER, Turan TEMEL

Amaç:

İmam Hatip liseleri 12. sınıfları seviyesinde, haftada iki saat olarak uygulanmakta olan “Karşılaştırmalı Dinler Tarihi” dersinin verilmesi sürecinde, bir eğitim yılı boyunca uygulanan yöntem ve tekniklerin tanıtımı, ders işleniş sürecinde karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri, ders anlatımı esnasında yararlanılan kaynakların (kitap, dergi, belgesel ve videolar, yazılı ve görsel dökümanlar vb.) tanıtımının; “Günümüzde Dinler” Ünitesinin Ana Konularından “Yahudilik” inancı konusunun anlatımı üzerinden değerlendirilip, edinilen tecrübe ve bilgilerin zümre öğretmenleriyle paylaşımı, görüş aktarımı.

Özet:

“Dünya Dinlerinin ilahi-ilahi olmayan dinler diye iki farklı kategoride değerlendirilmesi, dinler tarihi alanında çalışma yapanların sıkça kullandıkları bir yöntemdir. İlahi dinler olarak nitelendirilen dinlerin kronolojik olarak ilki olan Yahudilik, yaklaşık 3000 yıllık bir geçmişe sahiptir. Başlı başına bir insanlık ve medeniyet tarihi olan Yahudiliğin bütün yönleriyle geçmişten günümüze uzanan tarihsel süreci incelenerek tanıtılması, diğer ilahi dinlerle olan ilişkilerinin mukayesesi, Yahudi cemaatının; günümüz genel dünya siyaseti ve bölgesel ekonomileri yönlendirmedeki etkin rollerinin de dikkate alınmasıyla çok önemli ve gerekli olmaktadır. İmam-Hatip liseleri 12.sınıf öğrenci seviyesine uygun bir sunumla; Yahudiliğin Tarihsel süreci, Dini Doktrin ve İnanç Esasları, Dini Metinleri, Yahudi Mezhepleri, Yahudi Gelenek ve Göreneklere, Dini Yapılar ve Kıyafetleri, Bayramlar ve Özel Günleri, Diğer Dinlerle Olan İlişkileri, Kur’an ve Hadislere Göre Yahudilik, Günümüz Dünya Yahudi Cemaatları, Türkiye Yahudileri, Antisemitizm, Siyonizm vb. alt başlıkların, görsel ve işitsel eğitici dökümanlar kullanılarak öğrencilerle paylaşılarak bilgi paylaşımında bulunulması ve hedef olarak öğrencilerin, Yahudilik dini hakkında genel kültür seviyesinde kazanımlar elde etmelerinin sağlanması çok önemlidir. Bu çalışmada, Yahudilik inancı hakkında; öğrenci seviyesine uygun, sıkıcı ve yorucu olmayan, öğrencinin aktif olarak derse katılımını sağlayan, dört(4) ders saatini aşmamaya dikkat edilerek nasıl işleneceğine yönelik tecrübe ve önerilerin sunumu yapılmaya çalışılacaktır.

Kullanılacak Yöntem ve Teknikler:

Dersin aktarım sürecinde aşağıdaki yöntemler uygulanacaktır.

- 1) Dersin işleniş aşamalarının planlanması.
- 2) Yahudilikle ilgili hazırlanmış kısa bir belgeselin izlenilmesi.
- 3) Soru-cevap yöntemiyle ilk izlenimlerin tespit edilmesi.
- 4) Takrir (Anlatım)

5)Görsel sunular(Önceden hazırlanmış slayt ve word point uygulamaları) eşliğinde, alt başlıkların incelenmesi.

6)Alt başlıklarla ilgili gönüllü öğrencilerin ödevlendirilmesi.

7)Günümüz yerel ve dünya medyasında Yahudilerle ilgili yapılan haberlerin incelenip, değerlendirilmesi.

8)Farklı yaş gruplarındaki insanlarla görüşme yapılarak, Yahudilik ve Yahudiler hakkındaki bilgi, düşünce ve yargılarının tespit edilmesi. (Anket çalışması haline dönüştürülebilir.)

9)Elde edilen veriler ışığında Türk insanının Yahudiler hakkındaki izlenimlerinin, toplumlar arası ilişkiler bağlamında etki ve sonuçlarının, beyin fırtınası yöntemi kullanılarak, sınıf ortamında tartışılmasının sağlanması.

10)Genel bir sonuç değerlendirilmesi yapılarak, farklı din mensupları arasında ilişkilerin normalleşmesi noktasında, din adamlarının üzerine düşen sorumlulukların tespit edilmesine çalışılması.

11)Dersin akışı süreci içinde ortaya çıkabilecek araştırma ve inceleme konuları performans ödevi olarak öğrencilere dağıtımı yapılarak, derse aktif katılımları sağlanacak.

12)Elde edilen bütün veri ve bilgiler, doküman, ödevler bir klasörde toplanarak bir veri bankası oluşturulacak.

13)Yahudilikle ilgili görsellerden bir sınıf panosu hazırlanabilir.

Dersin Planlama Süreci:

1)İşlenecek konularla ilgili yazılı ve görsel dökümanların temin edilerek, kullanılabilir hale getirilmesi. Kısa film, belgesel, tanıtıcı videolar, word point sunumlar, slayt gösterimleri, makale ve tebliğler, araştırma eserler vb.

2)Öğrencilerin dikkat ve ilgi seviyeleri de dikkate alınarak, ders esnasında kullanılacak yazılı veya görsel sunumun dikkatle seçilerek, kullanıma hazır hale getirilmesi.

3)Ders kitabı ve diğer yardımcı kaynaklar taranarak, Yahudilik hakkında ulaşılabilir bilgi kaynaklarının taranarak bir ön çalışma yapılması. Ders öğretmeninin işlenecek konularla ilgili önceden dikkatli bir okuma ve değerlendirme yapması, dersin takriri esnasında çok önemli olacaktır.

4)İşlenecek olan konuların pratik değeri gözetilerek 4(dört) ders saatine göre, önceden bölümlere ayrılması, ayrıntı ve teferruatlardan kaçınılarak dikkatli bir konu dağılımının yapılması.

5)Bir ders saatinde uygulanacak görsel sunumun ardından kısa bir bilgilendirme yapılarak, konuyla ilgili izlenimlerin tespiti için, öğrencilere yönlendirilecek soruların hazırlanması.

6)Ödevlendirme yapılacak olan konuların tespit edilmesi, ders akışı içerisinde öğrencilerin gönüllüğünün sağlanması için yapılacak ödüllendirmelerin belirlenmesi. (Performans puanlaması yapılabilir.)

7)Güncel konular ile geçmişe yönelik olaylar arasında bağ kurularak, anlatımı yapılan bilgilerin pratik değerlerinin olduğunun sıklıkla vurgulanması.

Dikkat Edilmesinde Yarar Olan Hususlar

1)Dersin anlatım sürecinde ders öğretmeni objektif bir yaklaşım sergileyerek, kendi inanç, tutum ve eğilimlerini yansıtmamaya dikkat etmeli.

2)Dersin amaç ve hedefleri doğrultusunda, öğrencilerin Yahudilik dini hakkında bilgi sahibi olmalarını hedeflemeli. Dinlerin; inanç esasları ve dini ritüelleri üzerinden bir eleştiri veya mukayesede bulunmaktan kaçınmalı.

3)Dinlerin genel amaçlarının, insanların dünya ve ahiret mutluklarını sağlamak ortak noktasından hareketle, farklı din ve inançlara saygı gösterebilme davranışının kazanılması noktasında yol gösterici olmalı.

4)Derslerde kullanılacak yardımcı materyallerin tespitinde, taraflı ve yanlı olarak hazırlanmış, dışlayıcı ve küçük düşürücü yazılı-görsel dökümanları kullanmamalı. Bilimsel değer taşıyan, tarafsız ve bilgilendirici nitelikteki materyaller kullanmaya dikkat göstermeli.

5)Öğrencilerden gelebilecek soruların tamamı öğretmen tarafından cevap verilmeyerek, öğrenciler tarafından araştırılarak bir sonraki derste tartışılarak, öğrencilerin derslere aktif katılımlarının sağlanmasına dikkat gösterilmeli.

6)Çevre faktörü de dikkate alınarak, toplumun önyargılı yaklaşımlarının dikkatle analiz edilerek, sokağa mal olmuş düşüncelerle akademik tespitler arasında dengeli bir mukayese yapılmasına dikkat gösterilmeli.

7)Sıklıkla, dinler ve farklı din mensupları arasında ortak yaşama kültürünün yaşanabilirliği vurgulanmalı, tarihsel örnekler verilerek, din savaşlarının dünya tarihindeki olumsuz sonuçları hatırlatılmalı. Tarihimizin farklı din mensuplarıyla gerçekleştirdiği ortak yaşama kültüründen örnekler sunulmalı. (Fatih Sultan Mehmet'in Bosna Hristiyanlarına gönderdiği mektup, Kanuni Sultan Süleyman'ın İspanya Yahudilerini kurtarması, Hristiyan, Yahudi ve Müslümanların dini bayramlarda birbirlerini kutlamaları vb. örneklerin hatırlatılması.)

Dersin İşleniş Süreci**1.Ders:**

İlahi dinler hakkında kısa bir bilgilendirme sonrası, yahudiliğin ortaya çıkış süreci, Hz. Musa'nın hayatı ve mücadelesi üzerinden kısaca özetlenmeli. Hz. Musa'nın firavunla geçen zorlu mücadelesini anlatan kısa bir video veya belgesel izlettiler, peygamberlerin toplumlari nezdindeki oynadıkları yol gösterici rolleri vurgulanmalı. Mısır'da İsrailoğullarının maruz kaldıkları zulüm ve Mısır'dan çıkış süreci, Hz. Musa'nın kavmiyle yaşadığı sorunlar, ilahi vahyin indiriliş süreci, Yahudilerin vaadedilmiş topraklara dönüş yolculuğu, görsel sunumlar eşliğinde anlatılarak, tarihsel süreç hakkında kısa bir ön bilgilendirme yapılmalı. Görsel sunumun ve kısa takririn ardından ilk izlenimlerin belirlenmesi için uygun sorular sorularak öğrencilerin ilgi ve dikkatleri belirlenmeli.

Öğrencilere Yönlendirilebilecek Sorular:

- 1) Firavunun temsil ettiği karakter ve tutum karşısında Yahudilik dininin temsil ettiği rol nedir?
- 2) Dini bir inancın ezilen ve zulme uğrayan insanların örgütlenmeleri ve direnişe geçebilmeleri için taşıdığı anlam ve önem neler olabilir?
- 3) Peygamberlerin toplumlari için yol gösterici olmaları noktasında, Hz. Musa'nın sergilediği karakter ve tutum nasıl değerlendirilebilir?
- 4) Hz. Musa'nın yüzleştiği sorunlarla Hz. Muhammed'in peygamberlik mücadelesinde karşılaştığı zorluklar arasında nasıl bir benzerlik kurabilirsiniz?

Şu konular ödev olarak verilebilir:

- a) Hz. Musa öncesi İsrailoğullarının Mısır'daki durumları.
- b) Firavunun özelde Yahudilere, genelde kendi halkına yönelik tutumu.
- c) Musa'nın doğumu, gençliği, Mısır'dan ayrılışı ve Mısır'a dönüş süreci.
- d) Firavunla geçen mücadelesi ve Mısır'dan çıkış süreci.
- e) Tevrat'ın indiriliş süreci, İsrailoğulların isyanı ve cezalandırılmaları.
- f) Yahudilikle ilgili genel kavramlar (İbrani, İsrail, Yahudi, Musevi, Vaat edilmiş topraklar, Tur dağı, Samiri ve Buzağı heykeli, Tih çölü, Amelika halkı)
- g) İsrailoğullarının Mısır'a geliş süreci, Hz. Yusuf'un hayatı.

2.Ders:

Yahudiliğin Kutsal dini metinleri olan Tanah, Tevrat, Tora ve Talmud hakkında bilgilendirme yapılarak, bu kutsal metinlerin zaman içerisinde tahrife uğrama sebepleri, Yahudilerin Babil sürgünü, Asuri tehdidi, Roma istilası gibi tarihsel olaylar ışığında anlatılarak, bu tahrif sürecine etki eden diğer faktörler olan, siyaset ve din adamlarının rolleri, sosyal,

ekonomik, psikolojik sorunlar ışığında temelinde değerlendirilerek, Kur'an'ın günümüze kadar bozulmadan ulaşması süreci arasında mukayese yapılmalı. Kudüs'ün Romalılar tarafından ele geçirilerek Kutsal tapınağın yıkılış sürecini anlatan kısa bir film gösterilerek, "Ağlama Duvarı"nın tarihsel hikayesine temas edilmeli. Yahudilerce en önemli dini görev addedilen; "10 Emir, madde madde okunarak, İslami öğretilerle arasındaki benzerlik ve farklılıklar tartışılarak değerlendirilmeli.

Öğrencilere Yönlendirilebilecek Sorular:

- 1)Yahudilerin sıklıkla kıtlık, salgın hastalık, istila, sürgün, esaret gibi felaketlere uğramalarının dini metinlerin işaret ettiği noktalar ışığında sebepleri neler olabilir?
- 2)Yahudilerin tarih boyunca maruz kaldıkları bu felaketlerin, günümüz Yahudi toplumunun diğer din mensuplarına karşı geliştirdikleri tutum ve yaklaşımların oluşmasına bir psikolojik etkisi olmuş olabilir mi?
- 3)Toplumsal hafıza veya toplumsal bilinçaltı, bir dinin, inancın karakterini, öğretisini yeniden kurgulayabilecek kadar etkin olabilir mi?
- 4)Tarihinde yaşadığı kaotik travmalardan kurtulamayan, güven duygusunu yitirmiş bir toplumun, diğer toplum veya inanç guruplarıyla ortak ilişkiler geliştirebilmesi ne kadar mümkündür? Bu yüzyılda yaşanan antisemitist uygulamalarla, Filistin'de yaşanan çatışma arasında bir bağ kurulabilir mi?

Şu konular ödev olarak verilebilir:

- 1)Bir kutsal metin olan Tevrat'ın zaman içerisinde asli niteliğini yitirmesine neden olan sebepler nelerdir? Tarihsel olayları da dikkate alarak araştırınız.
- 2)Yahudilerin tarih içerisinde maruz kaldıkları felaketlerin, sürgünlerin, bir inanç toplumu olarak diğer din mensuplarına karşı yaklaşımlarına olan etkilerini, sosyal ve psikolojik yönden inceleyip, değerlendiriniz?
- 3)10 Emir ışığında, Yahudiliğin İslam ve diğer dinlerle olan ahlaki sorumluk ve sosyal hedefleri arasında bağ kurarak, dinlerin ortak hedeflerindeki benzerlikleri değerlendiriniz.
- 4)Antisemitizmin tarihsel kökeni ve bu yaklaşımın yol açtığı insani felaketlerin dinler arasındaki ortak yaşama kültürüne verdiği zararlar, insanlığın geleceği adına barındırdığı tehditler neler olabilir? (Bu konu, bir gurup çalışması olarak planlanabilir, karşılıklı beyin fırtınasıyla konu bütün yönleriyle tartışma metoduyla işlenebilir.)
- 5)Türklerin tarih boyunca farklı din mensuplarına karşı gösterdikleri tutum ne olmuştur? (Tarihsel veriler ışığında örneklendirerek konunun tartışmaya açılması sağlanmalıdır.)

DİNLER TARİHİ DERSİNİN ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN ÖZEL ÖĞRETİM YÖNTEM VE METODLARI VE ÖRNEK DERS İŞLENİŞİ

Pınar BAKIR/Gümüşhane

GİRİŞ

Eğitim sistemimizde öğretim yöntemleri öğretmen merkezli anlatımdan öğrenci merkezliye doğru kaymaktadır. Bunun doğal sonucu olarak düz anlatım ve soru cevap yöntemi yerini yeni öğretim yöntem ve tekniklerine bırakmaktadır. Beyin fırtınası, drama, sosyodrama, benzetim, eğitsel oyunlar vb. yöntemler bunlar arasında gösterilebilir. Karşılaştırmalı Dinler Tarihi dersi de düz anlatımdan ziyade yeni yöntem ve tekniklerin kullanılmasına oldukça elverişlidir. Bu çalışmanın amacı Dinler Tarihi dersinde bu yöntem ve tekniklerden yararlanılarak dersi daha verimli hale getirmeye yardımcı olmaktır.

1.Bölüm: Özel Öğretim Yöntemleri

1.1.Beyin Fırtınası: Birden fazla kişinin bir araya gelerek, bir konuyla ilgili yaratıcı fikirlerini tartışmaksızın açıklayarak, birbirleriyle fikir alışverişinde buldukları, bireyin yaratıcı düşünme gücünü geliştiren bir öğretim tekniğidir. Beyin fırtınasında seçilecek problem basit ve sınırlı olmalı, karmaşık ve çok genel problemlerden kaçınılmalıdır. Seçilen konu (çözülecek problem) tartışılacak nitelikte ve öğrencinin ilgi alanı içerisinde yer almalıdır.

Dinler tarihi dersi için bu yöntemi kullanmak oldukça verimli olacaktır. Örneğin çeşitli dinlere göre Hz. İsa'nın konumu tartışılabilir. Her öğrenci bir dini temsil ettiğini düşünerek fikir beyan edebilir ve böylelikle dinler karşılaştırılmalı incelenerek daha iyi kavratılmış olunur.

1.2. Drama: Drama, önceden yazılı bir metin olmaksızın, katılımcıların kendi yaratıcı buluşları, özgün düşünceleri öznel anıları ve bilgilerine dayanarak oluşturdukları eylem durumları ve doğaçlama canlandırmalarıdır. Bu teknik hem oyuncuya hem de seyirciye yöneliktir. Öğretmen yönetici rolündedir. Öğrenciye sınırlama ve zorlama yoktur. Öğrenci o anda aklına geleni söyler. Etkili ve dikkatli dinleme yeteneğini geliştirir. Kişinin kendine olan güvenini artırır.

Dinler tarihi dersi için bu yöntem kullanılabilir. Örneğin öğrencilerden birer imam, papaz, haham, guru, vb. seçilerek kendi dinleriymiş gibi rollere girerek inanç esaslarını anlatmaları istenebilir. Böylelikle öğrenciye dinlere karşı saygılı olması gerektiği, sadece kendi açısından bakmanın iletişim için yetersiz olduğu rahatlıkla kavratılabilir.

1.3. Eğitsel Oyunlar(Altı Şapkalı Düşünme Tekniği)Konular oyuna dönüştürülerek ilgi çekici duruma getirilir. Değişik renklerde şapkalar ve anıları temsil eden düşünceler bulunur. Bir olay verilir ve her öğrencinin farklı şapkayı temsil eden düşünceden yola çıkarak olayı yorumlamaları istenir. Eleştirel ve çok yönlü düşünmeyi sağlar. Beyaz Şapka: Tarafsız bir şekilde bilgiyi düşünme Kırmızı Şapka: Öz sevgilere dayanarak duygusal tepki verilir. Siyah

Şapka: Eleştirel ve karamsar yönden bakılır. Sarı Şapka: İyimser, olaylara yapıcı yönden bakılır. Yeşil Şapka: Olaylara yeni ve farklı çözüm yolu bulmak, üretici ve yenilikçi fikirler üretilir. Mavi Şapka: Olaylar olası tüm yönleri ile incelenir.

Dinler tarihi dersinde bu yöntemle öğrencilere aynı düşünceye pek çok farklı açıdan bakabilme öğretilir. Örneğin mezheplerin aynı konu hakkında neden bu kadar farklı görüşlere sahip olduğu bu yöntemle kavratılabilir. Coğrafyası, konumu, siyasi yapısı, bakış açısı, bilgi düzeyi farklı olan insanların farklı fikirlere sahip olmasının doğal olduğu anlatılır.

2. Bölüm: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi Dersi'nde Dikkat Edilmesi Gerekenler

Bu derste her şeyden önce İslam'ın inanç esasları kavratılmalıdır. Dinler verilirken objektif ve her dinin kendine göre tanıtılması gerekmektedir. Diğer dinler işlenirken materyalleri ile işlenmelidir. Dinlerin kutsal mekânları görsel tanıtılmalıdır. Dinlerin yoğun oldukları yerler haritalarla gösterilmelidir. Dinler anlatılırken karşılaştırılmalı anlatılmalıdır. Dinlerin mensuplarıyla o dinler hakkında röportaj yapılabilir. Misyoner çalışmaları ile ilgili öğrenciler bilgilendirilmelidir. Tebliğ kavramının içeriği öğrencilere verilmelidir. Dinde zorlama olmadığı olgusu öğrencilere verilmelidir.

3. Bölüm: Örnek Ders İşlenişi

GÜNLÜK DERS PLÂNI

Hazırlayan	: Pınar BAKIR
Dersin Adı	: Karşılaştırmalı Dinler Tarihi
Ünite	: Dinlerde İbadet ve İbadet Yerleri
Konu	: Dinlerde İbadet Yerleri
Süre	: 40 dk
Yöntem	: Anlatım, soru-cevap
Amaç/Kazanım	: 1. İbadet yeri nedir? Tanımlar.

2. Dinlerde ibadet yerlerini bilir.

3. Dinlere özel kutsal mekanları tanır.

A. GİRİŞ BÖLÜMÜ

Dikkat Çekme: Öğretmen, akıllı tahtayı kullanıp aşağıdaki şekli yansıtarak konuya öğrencilerin dikkatini çeker.

Şekil ve sembollerin hangi dinlere ait olduğunu sorarak öğrencilerin bulmalarına yardımcı olur.

Güdüleme ve Hedeften Haberdar Etme: Dersimizin sonunda dinleri ve ibadet yerlerini tanıyacak ve diğer dinlerin de nasıl ibadet mekânları olduğunu bileceksiniz.

B. GELİŞME BÖLÜMÜ

Öğretmen, “İbadet yeri denilince ibadet etmeye mahsus yapı, bina ve tapınak akla gelir. Bu mekanlara “mabed” denir. Mabed genelde bütün dinlerin ibadet mahallini ifade etmektedir.” şeklinde ibadet yerini tanımlar ve resimlerle dinlerin ibadet yerlerini anlatır:

Kuran-ı kerime göre yeryüzündeki ilk ibadet yeri Mekke'deki Kabe'dir. İslam'da ibadet yerleri için kullanılan kelimeler: Cami, Mescit, Musalla/Namazgah.

Yahudilikte en kutsal kabul edilen yer, Süleyman Mabedi'nin inşa edildiği KUDÜS'tür. Mabetten günümüze sadece Ağlama Duvarı olarak bilinen batı duvarı ulaşmıştır.

Sinagogların belli bir mimari yapı özelliği yoktur, Camilerde olduğu gibi kutsallığı vardır, Resim ve heykel bulunmaz, uygun kıyafetle ve baş örtülü olarak girilir.

Hıristiyanların başlıca ibadet yeri KİLİSEdir. Ana girişi doğu tarafındadır .Girişin karşısında vaftiz, günah itirafı, nikah gibi törenlerin yapıldığı mihrap yer alır.Kadın, erkek ve çocuklar beraber otururlar. Baş örtme zorunluluğu yoktur.

Bu şekilde dinler ve ibadet yerleri görsel olarak desteklenerek öğrencilerin akıllarında kalmaları sağlanır. Ayrıca ibadete çağrı için kullanılan dinlerdeki özel çağrılar da dinletilebilir. Ezan, çan vb.

C. SONUÇ BÖLÜMÜ

Öğretmen, öğrencilerden konuyla ilgili soruları varsa sormalarını ister. Soruları cevaplandırdıktan sonra, “Aklınızda neler kaldı?” diyerek öğrencilere, dersin özetini yaptırır.

Son olarak karışık olarak resimler göstererek hangi dine ait bir mabet olduğunu sorar.

Şintoizm

Konfüçyanizm

Taoizm

DİĞER DİNLERİN ÖĞRETİM PROBLEMİ

Yılmaz YUMAK, Muharrem BAĞ/ Samsun

Dinler Tarihi Dersi diğer dinlerin öğretimi konusunda kuramsal temellerini İnsana Saygı, Düşünceye Saygı, Hürriyete Saygı, Ahlakî Olana Saygı ve Kültürel Mirasa Saygı kavramları oluşturmaktadır. Burada saygı kelimesi düşünmek, tanımak, anlamak, sorgulamak ve değerlendirmek anlamında kullanılmaktadır. Saygı duymak düşünmeyi, tanımayı, sorgulamayı ve bir değerlendirmeye gitmeyi gerektirmektedir. Bu kavramları bir bütün halinde düşündüğümüzde diğer dinlerin öğretimine saygı çerçevesinde yer verilmesi gerektiğini çıkarabiliriz.

Program olarak din öğretiminin gerekliliği konusu altı temelde ele alınabilir. Bu altı temel; Antropolojik-İnsani Temel, Toplumsal Temel, Kültürel Temel, Evrensel Temel, Felsefi Temel, Hukuki Temel'dir. Diğer dinlerin öğretimi de bu altı temel bağlamında daha çok Toplumsal Temel ve Evrensel Temel" de değerlendirilebilir. Diğer dinlerin öğretimi "Toplumsal Temel" açısından, "Kişi davranışlarımızla sorumlu veya davranışlarını tanımak durumunda olduğumuz toplumsal çevreye, İslam ahlakı yolu ile yaklaşabilmektir. Hangi görevde veya sosyal faaliyette bulunursak bulunalım, arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerinde bile davranışlarımıza yön veren inanışlarımızı karşılıklı tanımak ve hesaba katmak durumundayız. Bu bakımdan sadece kendi inandığımız dini değil, çevremizdeki dinleri, dinî anlayış ve yaşayış şekillerini de tanımak ve göz önünde bulundurmak durumundayız." şeklinde temellendirilebilir.

Diğer dinlerin öğretiminin gerekliliği konusunda "Evrensel Temel" olarak "Dünyadaki bu hızlı değişiklikler ülkemizde yaşanan dinler hakkında da temel bilgilerin öğrenilmesini zorunlu hale getirmiştir. Bu, diğer toplumları anlayabilmek, onlarla anlaşabilmek, iyi ilişkiler kurabilmek, bu ilişkileri geliştirebilmek için, onların inançlarını, davranışlarını, kültürlerindeki farklılığın sebeplerini ve davranışlarına yön veren değerlerini yakından tanımayı gerektirir. Çünkü diğer toplumların dinî ve ahlakî yaşayışları hakkında bilgi sahibi olmak, onlarla kolay ilişki kurmayı sağlar." şeklinde söylenebilir.

Diğer dinlerin öğretimiyle ilgili olarak "- İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum üzerinde etkili olan, dini doğru anlayan ve yorumlayan; İslâm dininin kültür, dil, sanat, örf ve âdetler üzerindeki etkisini dikkate alarak İslâm dinini ve bundan kaynaklanan ahlâk anlayışı ile örf ve âdetleri tanıyan; kendi dininden ve başka dinlerden olanlara karşı

anlayışlı davranışlarda bulunan, diğer dinleri tanıyan; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarını yetiştirmektir.” şeklinde bir amaç güdülebilir.

Bu konuda temel yaklaşım, eğitimsel yaklaşım olarak yapılandırmacı yaklaşım, çoklu zekâ, öğrenci merkezli öğrenme gibi yaklaşımların dikkate alınmalıdır. Diğer dinlerin öğretimiyle ilgili olarak *din bilimsel* yaklaşımın kabul edildiği ve bu bağlamda “*Gerek İslam gerekse diğer dinler hakkında bilimsel ve araştırmaya dayalı bilgi ön planda tutulmalı, batıl ve hurafeye dayalı yanlış bilgilerden uzak durulmalıdır.*”

Bu çerçevede “*Öğrencilerin inanç ve kültür dünyalarına genişlik kazandırmak ve başka dinlerden olanlara karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı davranışlarda bulunmalarını sağlamak ön planda tutulmalıdır.* Dinlerin öğretimiyle ilgili olarak iki amaç sayılabilir.

Bunların ilki, İnancını akılla bütünleştirilmesi, Kendi dinini, örf ve âdetlerini olduğu kadar diğer insanların dinlerini, örf ve âdetlerini de saygı ve hoşgörü çerçevesinde değerlendirmesi. İkincisi ise, Diğer dinleri temel özellikleriyle tanımadır.

Diğer dinlerin sunumunda çoğulculuk yönünde, bilimsel ve ötekini yargılamadan anlamaya çalışan bir anlayış geliştirilmelidir. Diğer dinleri objektif olarak öğretmeyi öngören “*Din hakkında öğrenme*” modelini “*Dini öğrenme*” modeline tercih edilmelidir. *Din hakkında öğrenme* tarzı eğitimsel değeri yönünden tartışılabilir. Onun yerine “*Dinden öğrenme*” olarak ifadelendirilebilecek, din ile ilgili kutsalların birey, aile ve sosyal hayatlarındaki yansıma ve yorumlarını da içeren bir yaklaşımın, pedagojik olarak öğrencilerin ilgisini daha çok çekeceği bir gerçektir. Burada dikkat çekmemiz gereken bir husus da “*Diğer dinleri öğrenmek kendi dinini öğrenen bireyin öğrenmesi ve inancı için ne anlam taşır?*” sorusudur. Bu inter-disipliner bir yaklaşım gerektiren bir sorundur ve kelam ve din eğitimi alanlarının üzerinde birlikte düşünmelerini gerektirmektedir. Son olarak, İslam dışındaki dinlerin öğretiminde objektif yaklaşımı, din içerisindeki çoğulculuğa göreceli olarak yer vermesi, *din bilimsel* yaklaşımın ön plana çıkarılması, konuların açıklanmasında rasyonelliği ve eleştirel düşüncüyü önemsemesine neden olabilir.